

בְּשֵׁם ה', אֵל עוֹלָם (בראשית כא, לג).

נְדָבוֹת פִּי, רָצָה-נָא ה'; וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי (תהילים קיט, קח).

סֵפֶר שְׁשִׁי וְהוּא סֵפֶר הַפְּלָאָה

הַלְכוֹתָיו אַרְבַּע, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת, הַלְכוֹת נְדָרִים, הַלְכוֹת נְזִירוֹת, הַלְכוֹת עֲרֻכִּים וְחֲרָמִים.

הַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת. יֵשׁ בְּכָלֶלֶן חֲמֵשׁ מִצְוֹת אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לִשְׁבַע בְּשֵׁמוֹ לְשֹׁקֵר; (ב) שְׁלֹא לִשְׂאֹא אֶת שְׁמוֹ לְשׁוּא; (ג) שְׁלֹא לְכַפֹּר בַּפִּקְדוֹן; (ד) שְׁלֹא לִשְׁבַע עַל כְּפִירַת מָמוֹן; (ה) לִשְׁבַע בְּשֵׁמוֹ בְּאַמֶּת.

הַלְכוֹת נְדָרִים. יֵשׁ בְּכָלֶלֶן שְׁלוֹשׁ מִצְוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְאַחַת מִצְוַת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁיִשְׁמֹר מוֹצָא שִׁפְתָּיו וְיַעֲשֶׂה כִּמּוֹ שְׁנֵדָר; (ב) שְׁלֹא יַחַל דְּבָרוֹ; (ג) שְׁיִוָּפֵר הַנֶּדֶר אוֹ הַשְּׁבוּעָה, וְזֶה הוּא דִּין הַפֶּרֶת נְדָרִים הַמְּפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב.

הַלְכוֹת נְזִירוֹת. יֵשׁ בְּכָלֶלֶן עֶשֶׂר מִצְוֹת שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁיִגְדֹּל הַנְּזִיר פָּרַע; (ב) שְׁלֹא יִגְלַח שְׁעָרוֹ כָּל יְמֵי נְזָרוֹ; (ג) שְׁלֹא יִשְׁתֶּה הַנְּזִיר יַיִן וְלֹא תַעֲרֹכֶת יַיִן, וְאַפְלוּ חֲמִץ שְׁלֵהֵן; (ד) שְׁלֹא יֹאכַל עֲנָבִים לֶחִים; (ה) שְׁלֹא יֹאכַל צְמוּקִים; (ו) שְׁלֹא יֹאכַל חֲרֻצָּנִים; (ז) שְׁלֹא יֹאכַל זֹגִיִן; (ח) שְׁלֹא יִפְנֹס לְאַהֲלֵי הַמֵּת; (ט) שְׁלֹא יִטְמֵא לַמֵּתִים; (י) שְׁיִגְלַח עַל הַקְּרִבָּנוֹת, כְּשִׁישְׁלִים נְזִירוֹתוֹ אוֹ כְּשִׁיטְמָא.

הַלְכוֹת עֲרֻכִּים וְחֲרָמִים. יֵשׁ בְּכָלֶלֶן שֶׁבַע מִצְוֹת חֲמֵשׁ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וּשְׁתֵּים מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) לְדוֹן בְּעֲרֻכֵי אָדָם כְּאֲשֶׁר מְפָרֵשׁ בַּתּוֹרָה, וְזֶה הוּא דִּין עֲרֻכֵי אָדָם; (ב) דִּין עֲרֻכֵי בַּהֲמָה; (ג) דִּין עֲרֻכֵי בְּתִים; (ד) דִּין עֲרֻכֵי שְׂדוֹת; (ה) דִּין מַחֲרִים נִכְסֵיוֹ; (ו) שְׁלֹא יִמְכֹּר חֶרֶם; (ז) שְׁלֹא יִגְאֹל חֶרֶם.

נִמְצְאוּ כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּכְלָלוֹת בְּסֵפֶר זֶה, חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים עֶשֶׂר מִהֵן מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה.

הַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת

יֵשׁ בְּכָלֶלֶן חֲמֵשׁ מִצְוֹת אַחַת מִצְוַת עֲשֵׂה, וְאַרְבַּע מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א) שְׁלֹא לִשְׁבַע בְּשֵׁמוֹ לְשֹׁקֵר; (ב) שְׁלֹא לִשְׂאֹא אֶת שְׁמוֹ לְשׁוּא; (ג) שְׁלֹא לְכַפֹּר בַּפִּקְדוֹן; (ד) שְׁלֹא לִשְׁבַע עַל כְּפִירַת מָמוֹן; (ה) לִשְׁבַע בְּשֵׁמוֹ בְּאַמֶּת. וּבְאֹר מִצְוֹת אֵלוֹ בַּפְּרָקִים אֵלוֹ.

הַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת פֶּרֶק א

א. אַרְבָּעָה מִיַּנֵּי שְׁבוּעוֹת הֵן שְׁבוּעַת בְּטוּי, וּשְׁבוּעַת שְׁוֹא, וּשְׁבוּעַת הַפִּקְדוֹן, וּשְׁבוּעַת הַעֲדוּת. שְׁבוּעַת בְּטוּי, הִיא שְׁנֵאמָרָה

בתורה "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב" (ויקרא ה, ד); והיא נחלקת לארבעה חלקים שתיים להבא, ושתיים לשעבר, כגון שנשבע על דבר שעבר שנעשה או שלא נעשה, ועל דבר שעתידי להיות שיעשה או שלא יעשה. ואין שבועת בטוי נוהגת אלא בדברים שאפשר לו לעשותן, בין להבא בין לשעבר.

ב. פיצד לשעבר שאכלתי, או שזרקתי אבן לים, או שדבר פלוני עם פלוני, או שלא אכלתי, או שלא זרקתי אבן לים, או שלא דבר פלוני עם פלוני; וכיצד להבא שאכל, או שאזרק אבן לים, או שלא אכל, או שלא אזרק אבן לים: הרי אלו שתיים לשעבר, ושתיים להבא.

ג. נשבע על אחת מארבע מחלקות אלו והחליף כגון שנשבע שלא יאכל ואכל, או שאכלתי והוא לא אכל הרי זו שבועת שקר; ועל זה וכיוצא בו נאמר "לא-תשבעו בשמי, לשקר" (ויקרא יט, יב). ואם נשבע לשקר במזיד, לוקה; בשוגג, מביא קרבן עולה ויורד, שנאמר "ונעלם ממנו; והוא ידע ואשם. . ." (ויקרא ה, ד).

ד. שבועת שוא, נחלקת לארבע מחלקות: האחת, שנשבע על דבר הידוע שאינו כן. פיצד כגון שנשבע על האיש שהוא אשה, ועל האשה שהיא איש, ועל עמוד שלשיש שהוא שלזהב; וכן כל כיוצא בזה.

ה. השנאה, שנשבע על דבר ידוע שאין בו ספק לאדם בעולם שהוא כן. כגון שנשבע על השמים שהוא שמים, ועל האבן זו שהיא אבן, ועל שנים שהם שנים; וכן כל כיוצא בזה, שזה הדבר אין בו ספק לאדם שלם כדי לצדק הדבר בשבועה.

ו. שלישית, שנשבע לבטל את המצוה. פיצד כגון שנשבע שלא יתעטף בציצית, ושלא ילבש תפלין, ושלא ישב בספה בחג הסוכות, ולא יאכל מצה בלילי הפסח, או שיתענה בשבתות וימים טובים; וכן כל כיוצא בזה.

ז. רביעית, שנשבע על דבר שאין בו כוח לעשותו. פיצד כגון שנשבע שלא יישן שלושה ימים לילה ויום רצופים, או שלא יטעם כלום שבעת ימים רצופים; וכן כל כיוצא בזה.

ח. כל הנשבע שבועת שוא מארבע שבועות אלו עובר בלא תעשה, שנאמר "לא תשא את-שם-ה' אלהיך, לשוא" (שמות כו, ב); דברים ה, י): ואם היה מזיד, לוקה; ואם היה שוגג, פטור מכלום.

ט. שבועת הפקדון פיצד: כל מי שיש ממון חברו בידו, בין פקדון, בין מלוה, או שגזלו, או עשקו, או מצא לו אבדה ולא החזירה, וכיוצא בזה, ותבע ממנו ממון שיש לו בידו, וכפר בו הרי זה עובר בלא תעשה: שנאמר "לא-תכחשו" (ויקרא יט, יא), זו אזהרה לכפירת ממון; ואין לוקין על לאו זה. ואם נשבע לו על שקר, על ממון שכפר בו הרי זה עובר בלאו אחר; ועל זה נאמר "ולא-תשקרו, איש בעמיתו" (שם), זו אזהרה לנשבע על כפירת ממון. ושבועה זו, היא הנקראת שבועת הפקדון.

י. ומה הוא חייב על שבועת הפקדון ששקר בה משלם הקרן שכפר בו, עם תוספת חמש; ומקריב אשם ודאי, בין שהיה מזיד בין שהיה שוגג, שנאמר "וכחש בעמיתו בפקדון, או-

בתְּשׁוּמַת יָד . . . וְהָיָה, כִּי-יַחֲטֵא וְאָשֵׁם" (ויקרא ה, כא-כג) וְלֹא נֹאמַר בּוֹ וְנַעֲלֵם, לְחַיֵּב שׁוֹגֵג כְּמִזִּיד: וְהוּא שִׁיזִיד בְּפִקְדוֹן אוֹ בְּמִמּוֹן שְׁנֵת־חַיֵּב בּוֹ, וַיֵּדַע בּוֹ בְּשַׁעַת שְׁבוּעָה; אָבָל אִם שָׁגַג וְשָׁכַח שִׁישׁ לוֹ אֶצְלוֹ מִמּוֹן וְכִפֹּר וְנִשְׁבַּע, וְאַחֵר כֶּךָ יֵדַע הָרִי זֶה אָנוּס, וּפְטוֹר מִכָּלָוּם.

יא. וְכֵן אִם לֹא יֵדַע שְׁאֲסוֹר לְשַׁבַּע לְשֹׁקֵר עַל כְּפִירַת מִמּוֹן, הָרִי זֶה אָנוּס וּפְטוֹר. אִם כֵּן, הֵיאָךְ הִיא שְׁגָגַת שְׁבוּעַת הַפִּקְדוֹן: כְּגוֹן שְׁנַעֲלֵם מִמֶּנּוּ אִם חֲיִבִּין עָלֶיהָ קֶרֶבֶן אִם לֹא, וַיֵּדַע שֶׁהִיא אֲסוּרָה וְשִׁישׁ לוֹ אֶצְלוֹ מִמּוֹן זֶה הִיא שְׁגָגַתָּה; וַיִּזְדוֹנָה, שִׁידַע שְׁחִיבִין עָלֶיהָ קֶרֶבֶן.

יב. שְׁבוּעַת הָעֵדוּת כִּיצַד: הָעֵדִים שִׁידְעוּ עֵדוּת מִמּוֹן, וְתִבְעֵם בְּעַל הָעֵדוּת לְהַעֲיִד לוֹ, וְכִפְּרוּ בַּעֲדוּתָן וְלֹא הִעִידוּ, וְנִשְׁבַּעוּ לוֹ שֶׁאֵינָן יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת זֶה הִיא הַנִּקְרֵאת שְׁבוּעַת הָעֵדוּת; וְחִיבִין עַל שְׁבוּעָה זֶה קֶרֶבֶן עוֹלָה וַיּוֹרֵד, בֵּין שֶׁהָיוּ מְזִידִין בֵּין שֶׁהָיוּ שׁוֹגְגִין, שֶׁנֹּאמַר "וְנִפְשׁ כִּי-תַחֲטָא, וְשָׁמַעָה קוֹל אֱלֹהִים, וְהוּא עֵד" (ויקרא ה, א) וְלֹא נֹאמַר בָּהּ וְנַעֲלֵם, לְחַיֵּב עַל הַזִּדּוֹן כְּשֶׁשְׁגָגָה.

יג. כִּיצַד שְׁגָגַת שְׁבוּעַת הָעֵדוּת: כְּגוֹן שְׁנַעֲלֵם מִמֶּנּוּ שְׁחִיבִין עָלֶיהָ קֶרֶבֶן, וַיֵּדַע שֶׁשְׁבוּעָה זֶה אֲסוּרָה, וְשֶׁהִיא שֹׁקֵר; וַיִּזְדוֹנָה, שִׁידַע שְׁחִיבִין עָלֶיהָ קֶרֶבֶן. אָבָל אִם לֹא יֵדַע שֶׁהִיא אֲסוּרָה, אוֹ שֶׁשָּׁכַחוּ הָעֵדוּת וְנִשְׁבַּעוּ, וְאַחֵר כֶּךָ נֹדַע לָהֶם שֶׁהֵן יוֹדְעִין לוֹ עֵדוּת, וְשֶׁנִּשְׁבַּעוּ עַל שֹׁקֵר הָרִי אֵלּוּ אָנוּסִין, וּפְטוּרִין אִף מִן הַקֶּרֶבֶן.